A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2010. július 6.*

A C-428/08. sz. ügyben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Rechtbank 's-Gravenhage (Hollandia) a Bírósághoz 2008. szeptember 29-én érkezett, 2008. szeptember 24-i határozatával terjesztett elő az előtte

a **Monsanto Technology LLC**

és

a **Cefetra BV,**

a **Cefetra Feed Service BV,**

a **Cefetra Futures BV,**

* Az eljárás nyelve: holland.

az **Alfred C. Toepfer International GmbH,**

között,

az **argentin állam**

részvételével

folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: V. Skouris elnök, A. Tizzano, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, E. Levits tanácselnökök, A. Borg Barthet, J. Malenovský, U. Lõhmus és L. Bay Larsen (előadó) bírák,

főtanácsnok: P. Mengozzi,
hivatalvezető: M. Ferreira főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2009. december 15-i tárgyalásra

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a Monsanto Technology LLC képviseletében W. A. Hoyng és F. W. E. Eijsvogels advocaten,

– a Cefetra BV, a Cefetra Feed Service BV, a Cefetra Futures BV és az Alfred C. Toepfer International GmbH képviseletében J. J. Allen és H. M. H. Speyart van Woerden advocaten,

– az argentin állam képviseletében B. Remiche ügyvéd, M. Roosen és V. Cassiers advocaten,

– az olasz kormány képviseletében I. Bruni, meghatalmazotti minőségben, segítője: D. Del Gaizo avvocato dello Stato,

– a holland kormány képviseletében C. Wissels és M. de Grave, meghatalmazotti minőségben,

– a portugál kormány képviseletében L. Inez Fernandes, meghatalmazotti minőségben,

– az Egyesült Királyság Kormánya képviseletében S. Ossowski, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében H. Krämer és W. Wils, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2010. március 9-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról szóló, 1998. július 6-i 98/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 213., 13. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 20. kötet, 395. o.; a továbbiakban: irányelv) 9. cikkének értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet két jogvita keretében terjesztették elő: egyfelől a Monsanto Technology LLC (a továbbiakban: Monsanto) és – a beavatkozó argentin állam által támogatott – Cefetra BV, Cefetra Feed Service BV, Cefetra Futures BV (a továbbiakban együtt: Cefetra) között, másfelől a Monsanto és a Vopak Agencies Rotterdam BV (a továbbiakban: Vopak) és az Alfred C. Toepfer International GmbH (a továbbiakban: Toepfer) között folyamatban lévő jogvita keretében, amelynek tárgya az Argentínából származó szójaliszt Európai Közösségbe irányuló, 2005. és 2006. évi importja.

Jogi háttér

A nemzetközi jog

3 A Kereskedelmi Világszervezetet (WTO) létrehozó, 1994. április 15-én Marrakeshben megkötött – a többoldalú tárgyalások uruguayi fordulóján (1986–1994) elért megállapodásoknak a Közösség nevében a hatáskörébe tartozó ügyek tekintetében történő megkötéséről szóló, 1994. december 22-i 94/800/EK tanácsi határozattal jóváhagyott – egyezmény 1. C) mellékletét képező, a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodás 27. cikke (HL L 336., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 21. kötet, 80. o.; a továbbiakban: TRIPs Megállapodás) lényegében a következőképpen rendelkezik a „Szabadalmazható találmány" cím alatt az első bekezdésében:

– a technika bármely területén létrehozott, akár termékre, akár eljárásra vonatkozó bármely találmány szabadalmazható, feltéve, hogy új, feltalálói tevékenységen alapul és iparilag alkalmazható;

– a szabadalmi jogok gyakorlása független a feltalálás helyétől, a műszaki területtől és attól, hogy a terméket importálják vagy belföldön állítják elő.

4 E megállapodás „Kivételek a jogok hatálya alól" című 30. cikke kifejti, hogy a tagok rendelkezhetnek a szabadalomból eredő kizárólagos jogok hatálya alól meghatározott kivételekről, feltéve, hogy az ilyen kivételek nem ésszerűtlenül ellentétesek a szabadalom szokásos hasznosításával és nem sértik aránytalanul a szabadalmas jogos érdekeit, figyelembe véve harmadik felek jogos érdekeit is.

Az uniós jog

5 Az irányelv 1. cikke úgy rendelkezik, hogy a biotechnológiai találmányokat a tagállamok a nemzeti szabadalmi jog alapján részesítik oltalomban, és amennyiben szükséges, az említett irányelv rendelkezéseinek figyelembevétele érdekében módosítják nemzeti szabályozásukat. Hozzáfűzi, hogy az irányelv nem érinti a tagállamoknak többek között a TRIPs Megállapodásban vállalt kötelezettségeit.

6 Az irányelv 2. cikke úgy határozza meg a biológiai anyagot, mint bármely olyan – genetikai információt tartalmazó – anyag, amely önmagában képes a szaporodásra, vagy biológiai rendszerben szaporítható.

7 Az irányelv 3. cikke akként rendelkezik, hogy az új, feltalálói tevékenységen alapuló és iparilag alkalmazható találmány szabadalmazható akkor is, ha biológiai anyagból álló vagy azt tartalmazó termékre, vagy olyan eljárásra vonatkozik, amelynek révén biológiai anyagot állítanak elő, dolgoznak fel vagy alkalmaznak. Kifejti, hogy találmánynak minősülhet a természetes környezetéből izolált vagy műszaki eljárással előállított biológiai anyag akkor is, ha a természetben korábban már előfordult.

8 Az irányelv (22) preambulumbekezdése kiemeli, hogy a gének szekvenciáinak és részszekvenciáinak szabadalmazhatóságával kapcsolatos vita még nem zárult le. Megállapítja, hogy az olyan találmányok szabadalmi oltalomban részesítése esetében, amelyek valamely gén szekvenciájára vagy részszekvenciájára vonatkoznak, ugyanazokat

a szabadalmazhatósági feltételeket kell alkalmazni, mint a technika bármely más területén, úgymint az újdonság, a feltalálói tevékenység és az ipari alkalmazhatóság. Hozzáteszi, hogy egy gén szekvenciájának vagy részszekvenciájának ipari alkalmazhatóságát benyújtáskor fel kell tárni a szabadalmi bejelentésben.

9 Az irányelv (23) preambulumbekezdése értelmében önmagában egy DNS-szekvencia – funkciójának feltüntetése hiányában – nem tartalmaz semmiféle műszaki információt, és ebből kifolyólag nem szabadalmazható találmány.

10 A (24) preambulumbekezdés megállapítja, hogy azokban az esetekben, amikor egy gén szekvenciáját vagy részszekvenciáját egy protein vagy egy protein-összetevő előállítására használják, a találmány akkor felel meg az ipari alkalmazhatóság követelményének, ha pontosan meghatározzák, hogy mely protein vagy protein-összetevőt állítják elő, és annak mi a funkciója.

11 Az irányelv 5. cikkének (3) bekezdése, amelyet a „Szabadalmazhatóság" című I. fejezet tartalmaz, megköveteli, hogy a gén szekvenciájának vagy részszekvenciájának ipari alkalmazhatóságát feltárják a szabadalmi bejelentésben.

12 A 9. cikk, amelyet „Az oltalom terjedelme" című II. fejezet tartalmaz, a következőképpen rendelkezik:

„Ha a találmány tárgya genetikai információt tartalmazó vagy abból álló termék, az oltalom kiterjed […] arra az anyagra is, amelyben a termék megtestesül, illetve amely a genetikai információt tartalmazza, és amelyben az ellátja funkcióját."

A nemzeti jog

13 Az 1995. évi a szabadalmakról szóló törvény (Rijksoctrooiwet 1995, a továbbiakban: 1995. évi törvény) 53. cikke a következőképpen rendelkezik:

„[…] a szabadalom annak jogosultjára különösen az alábbi kizárólagos jogokat ruházza:

a) a szabadalmaztatott terméknek az üzemében vagy az üzeme számára történő előállítására, felhasználására, forgalomba hozatalára vagy továbbértékesítésére, bérbeadására, értékesítésére vagy bármilyen e termékkel kapcsolatos kereskedelmi ügyletet véghezvitelére vagy más személyek részére történő felkínálására, importálására vagy készleten tartására e célok valamelyike érdekében;

b) a szabadalmaztatott eljárásnak az üzemében vagy az üzeme számára történő alkalmazására, illetve a közvetlenül ezen eljárással előállított termék felhasználására, forgalomba hozatalára vagy továbbértékesítésére, bérbeadására, értékesítésére, vagy bármilyen e termékkel kapcsolatos kereskedelmi ügyletet véghezvitelére vagy más személyek részére történő felkínálására, importálására vagy készleten tartására e célok valamelyike érdekében”.

14 E törvény 53a. cikke ekképpen szól:

„(1) Ha a találmány tárgya olyan biológiai anyag, amelynek a találmány eredményeként sajátos jellemzői vannak, a kizárólagos jog minden olyan biológiai anyagra kiterjed, amely szaporítás vagy többszörözés útján – azonos vagy eltérő formában – a találmány tárgyát képező biológiai anyagból származik, és azzal azonos jellemzőkkel rendelkezik.

(2) Ha a találmány tárgya olyan eljárás, amellyel a találmány eredményeként sajátos jellemzőkkel rendelkező biológiai anyag állítható elő, a kizárólagos jog kiterjed a találmány tárgyát képező eljárással közvetlenül előállított biológiai anyagra, továbbá arra a biológiai anyagra is, amely szaporítás vagy többszörözés útján – azonos vagy eltérő formában – a találmány tárgyát képező eljárással közvetlenül előállított biológiai anyagból származik, és azzal azonos jellemzőkkel rendelkezik.

(3) Ha a találmány tárgya genetikai információt tartalmazó vagy abból álló termék, a kizárólagos jog kiterjed […] arra az anyagra is, amelyben a termék megtestesül, illetve amely a genetikai információt tartalmazza, és amelyben az ellátja funkcióját."

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

15 A Monsanto társaság az 1996. június 19-én oltalomban részesített EP 0 546 090. sz., a glifozát toleráns 5-enol-piruvil-sikimát-3-foszfátszintáz-szintézisre vonatkozó európai szabadalom (a továbbiakban: európai szabadalom) jogosultja. Ezen európai szabadalom többek között Hollandiára is kiterjed.

16 A glifozát egy nem szelektív gyomirtó szer. A glifozát gátolja a növényekben megtalálható 5-enol-piruvil-sikimát-3-foszfátszintáz elnevezésű (a továbbiakban: EPSPS), I. osztályú enzimet, amely fontos szerepet játszik a növények növekedésében. A glifozát hatására a növény elpusztul.

17 Az európai szabadalom a glifozátra nem reagáló, II. osztályú EPSPS-enzimek osztályát írja le. Az ilyen enzimeket tartalmazó növények túlélik a glifozát alkalmazását, míg körülöttük a gyom elpusztul. A II. osztályú EPSPS-enzimeket kódoló géneket három

különböző baktériumból izolálják. A Monsanto e géneket az általa RR („Roundup Ready") szójababnak nevezett növény DNS-ébe oltotta. E beoltást követően az RR-szójababnövény CP4-EPSPS elnevezésű II. osztályú EPSPS-enzimet termel, amely ellenáll a glifozátnak. Így a Roundup gyomirtó szerrel szemben ellenállóvá válik.

18 Az RR-szójababot Argentínában nagy mennyiségben termesztik, ahol a Monsanto találmánya nem áll szabadalmi oltalom alatt.

19 A Cefetra és a Toepfer szójaliszttel kereskednek. 2005. június 16-án, 2006. március 21-én és május 11-én három rakomány Argentínából származó szójaliszt érkezett Amszterdam kikötőjébe A Vopak e rakományok egyikének tekintetében vámnyilatkozatot tett.

20 A három rakományt a vámhatóságok az egyes szellemi tulajdonjogokat feltehetően sértő áruk elleni vámhatósági intézkedésekről és az ilyen jogokat ténylegesen sértő áruk ellen hozandó intézkedésekről szóló, 2003. július 22-i 1383/2003/EK tanácsi rendelet (HL L 196., 7. o.; magyar nyelvű különkiadás 2. fejezet, 13. kötet, 469. o.) alapján visszatartották. A rakományokat a Monsanto általi mintavételt követően szabadon bocsátották. A Monsanto megvizsgáltatta a termékből vett mintát annak megállapítása végett, hogy az RR-szójababból származik-e.

21 Az elemzéseket követően, amelyek kimutatták a lisztben a CP4-EPSPS enzim és az azt kódoló DNS-szekvencia jelenlétét, a Monsanto a Cefetra, a Vopak és a Toepfler ellen, az 1383/2003 rendelet 16. cikke alapján betiltásra irányuló kérelmeket, valamint azon államok vonatkozásában, ahol az európai szabadalma hatályos a szabadalombitorlástól való eltiltásra irányuló kérelmeket nyújtott be a Rechtbank 's-Gravenhage-hoz. Az argentin állam a Cefetra kérelmeinek támogatása érdekében részt vett az eljárásban.

22 A Rechtbank 's-Gravenhage úgy találja, hogy a Monsanto bizonyította a vitatott rakományok egyikében az európai szabadalma által védett DNS-szekvencia jelenlétét. E bíróság ugyanakkor arra keres választ, hogy e puszta jelenlét elegendő-e annak megállapításához, hogy e liszt Közösségen belüli forgalomba hozatala a Monsanto európai szabadalma bitorlásának minősül.

23 Az argentin állam által támogatott Cefetra és a Toepfer arra hivatkoznak, hogy az 1995. évi törvény 53a. cikke kimerítő jellegű. Az említett cikk az ugyanezen törvény 53. cikke által a szabadalmaztatott termékek részére biztosított általános oltalom rendszerétől eltérő *lex specialisnak* tekintendő. Amennyiben a szójalisztben jelen lévő DNS már nem képes ellátni a funkcióját, a Monsanto nem ellenezheti e liszt forgalomba hozatalát kizárólag azon indokból, hogy a DNS a szójalisztben jelen van. Összefüggés van az irányelv (23) és (24) preambulumbekezdésében kiemelt korlátozott szabadalmazhatóság és a szabadalom által biztosított oltalom terjedelme között.

24 A Monsanto szerint az irányelvnek nem célja a biotechnológiai találmányok tagállamokban biztosított oltalmának korlátozása. Az irányelv nem érinti az 1995. évi törvény 53. cikkében elismert feltételen oltalmat. Ezen oltalom korlátozása nem lenne összeegyeztethető a TRIPs Megállapodás 27. cikkével.

25 A Rechtbank 's-Gravenhage megállapítja, hogy az 1995. évi törvény 53a. cikkének (3) bekezdése az irányelv 9. cikkének megfelelően a DNS-t tartalmazó minden anyagot a szabadalom jogosultjának kizárólagos joga alá helyez, ha ezen anyag tartalmazza a genetikai információt, és az ellátja a funkcióját ebben az anyagban.

26 Megjegyzi, hogy a DNS nem képes ellátni a funkcióját a szójalisztben, mivel az nem élő anyag.

27 A bíróság úgy véli, hogy az 1995. évi törvény 53a. cikke (3) bekezdésének és az irányelv 9. cikkének megfogalmazásával nem egyeztethető össze a Monsanto által előadott érvelés, miszerint elegendő, ha a DNS bármely időpontban ellátta funkcióját a szójanövényben, vagy azt ismét elláthatná, ha a szójalisztből izolálnák, és élő anyagba oltanák.

28 Ugyanakkor a Rechtbank 's-Gravenhage szerint nem lehet elvonatkoztatni azon ténytől, miszerint egy génnek, még ha egy organizmus része is, semmiképpen sem kell folyamatosan ellátnia a funkcióját. Így vannak olyan gének, amelyek csak bizonyos helyzetekben aktiválódnak, például hő, szárazság vagy egy betegség hatására.

29 Végül nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a liszt alapanyagául szolgáló szójanövények termesztése során ellenérték nélkül húztak előnyt a találmány tárgyából.

30 Ha a szójaliszt értékesítése az 1995. évi törvénynek az irányelv 9. cikkét átültető 53a. cikke alapján nem tiltható meg, felmerül a kérdés, hogy lehet-e hivatkozni a terméknek 1995. évi törvény 53. cikke által biztosított klasszikus abszolút oltalmára.

31 E tekintetben úgy tűnik, hogy az irányelv semmit sem változtat az 1995. évi törvény 53. cikke szerinti abszolút termékoltalmon, hanem inkább az oltalom legalacsonyabb szintjét kívánja meghatározni. Azonban az ezen értelmezés mellett szóló érvek nem elég egyértelműek.

32 Ilyen körülmények között a Rechtbank 's-Gravenhage felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal végett az alábbi kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni [az irányelv] 9. cikkét, hogy az e cikkben előírt oltalomra a jelen eljárás tárgyát képező helyzethez hasonló olyan helyzetben is hivatkozni lehet, amelyben a termék (a DNS-szekvencia) az Európai Unióba importált anyag (szójaliszt) része, és az funkcióját a feltételezett szabadalombitorlás időpontjában nem látja el, azonban (a szójanövényben) ellátta, vagy miután azt az anyagból izolálták, és egy organizmus sejtjébe oltották, funkcióját ismét képes ellátni?

2) Az EP 0 546 090. sz. szabadalom 6. szabadalmi igénypontjában részletezett DNS-szekvenciának a Cefetra és a [Toepfer] által a Közösségbe importált szójalisztben való jelenlétét feltételezve, és abból kiindulva, hogy a DNS-t a szójaliszt [az irányelv] 9. cikkének megfelelően tartalmazza, és hogy az funkcióját abban többé nem látja el:megtiltja-e ebben az esetben az irányelv – különösen a 9. cikk – által valamely biológiai anyagra megadott szabadalom tekintetében biztosított oltalom, hogy a nemzeti szabadalmi jogi szabályozás (ezzel egy időben) a terméket (a DNS-t) mint olyat abszolút oltalomban részesítse tekintet nélkül arra, hogy a DNS ellátja-e a funkcióját, és az irányelv 9. cikke szerinti oltalmat így kimerítőnek kell tekinteni az e cikk által szabályozott esetben, amelyben a termék genetikai információból áll vagy azt tartalmaz, és az anyag, amelyben megtestesül, a genetikai információt is tartalmazza?

3) Jelentőséggel bír-e az előbbiekben feltett kérdések megválaszolása szempontjából, hogy az EP 0 546 090. sz. szabadalmi bejelentést [az irányelv] megalkotása előtt nyújtották be és adták meg (1996. június 19-én), és hogy a nemzeti szabadalmi jogi szabályozás alapján már létezett ilyen abszolút termékoltalom az irányelv megalkotása előtt?

4) Az előbbiekben feltett kérdések megválaszolása során figyelembe veheti-e a Bíróság a [TRIPs Megállapodásban] foglaltakat, különösen annak 27. és 30. cikkét?"

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

33 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy az irányelv 9. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy az az alapügy körülményeihez hasonló körülmények között biztosítja a szabadalmi jogok oltalmát, amennyiben a szabadalmaztatott termék a szójalisztben található, ahol nem látja el azon funkcióját, amelyre szabadalmaztatták, azonban azt korábban ellátta a szójanövényben, amelyből e liszt készült, illetve ismét képes lenne ellátni e funkciót a lisztből történő izolálását, majd egy élő organizmus sejtjébe való oltását követően.

34 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy az irányelv 9. cikke által biztosított oltalom előfeltétele, hogy a genetikai információ, amelyet a szabadalmaztatott termék tartalmaz, vagy amelyből áll, „ellássa" a funkcióját abban „az anyag[ban], amelyben" ezen információ megtestesül.

35 A közösségi jogalkotó által használt jelen idő, illetve „az anyag[ban], amelyben" kifejezés köznapi értelme magában foglalja, hogy a funkciót az adott időpontban, és abban az anyagban kell ellátni, amelyben a genetikai információt tartalmazó DNS-szekvencia megtestesül.

36 Az alapügyben szóban forgóhoz hasonló genetikai információ esetén a találmány funkcióját akkor látja el, amikor a genetikai információ megvédi a biológiai anyagot, amely tartalmazza, ezen anyag megsemmisülésének előidézésére képes termék tényleges hatásával vagy hatásának előrelátható eshetőségével szemben.

37 Egy gyomirtó szójaliszttel szembeni alkalmazása ugyanakkor nehezen előrelátható, sőt alapvetően nem is elképzelhető. Egyébként ilyen használatot feltételezve is, a szabadalmaztatott termék nem képes ellátni az azt tartalmazó biológiai anyag életének védelmére irányuló funkcióját, mivel a genetikai információ csak maradékanyagként található meg a szójalisztben, és ez utóbbi a szójabab számos kezelési műveletét követően előállított, nem élő anyag.

38 A fenti megfontolásokból következik, hogy az irányelv 9. cikkében meghatározott oltalom kizárt, amennyiben a genetikai információ már nem látja el azt a funkciót, amelyet a vitatott anyagot előállítása alapjául szolgáló eredeti anyagban ellátott.

39 A fentiekből az is következik továbbá, hogy ezen oltalomra nem lehet hivatkozni a vitatott anyag tekintetében csupán azon az alapon, hogy a genetikai információt tartalmazó DNS-szekvencia ezen anyagból izolálható, és egy élő organizmus sejtjében, az abba történő beoltást követően újra képes ellátni funkcióját. Ebben az esetben a funkciót egy másik és egyben biológiai anyagban látná el. Tehát csak ez utóbbi anyag tekintetében keletkeztethetne oltalomhoz való jogot.

40 Az irányelv 9. cikke szerinti oltalom azon az alapon történő elismerése, hogy a genetikai információ korábban ellátta funkcióját abban az anyagban, amely tartalmazta, illetve hogy adott esetben ismét képes e funkciót ellátni egy másik anyagban, megfosztaná az értelmezett rendelkezést a hatékony érvényesülésétől, hiszen a két helyzet valamelyikére mindig lehetne hivatkozni.

41 A Monsanto továbbra is úgy érvel elsődlegesen, hogy maga a szabadalmaztatott DNS-szekvenciája oltalmát kéri. Kifejti, hogy az alapeljárásban érintett DNS-szekvenciát az alkalmazandó nemzeti szabadalmi jog védi, az irányelv 1. cikkének (1) bekezdésével összhangban. Az irányelv 9. cikke kizárólag ezen oltalom más anyagokra, – amelyekben a szabadalmaztatott termék megtestesül – való kiterjesztésére vonatkozik. Az alapeljárás keretében e vállalkozás tehát nem az irányelv 9. cikkében meghatározott oltalmat kívánta megszerezni a szabadalmaztatott DNS-szekvenciát tartalmazó szójaliszt vonatkozásában. A jelen kereset magának a DNS-szekvenciának az oltalmára vonatkozik, amely nem kapcsolódik egy adott funkció ellátásához. Ezen oltalom abszolút az alkalmazandó nemzeti szabadalmi jog értelmében, amelyre az irányelv 1. cikkének (1) bekezdése utal.

42 Ezen elemzés nem fogadható el.

43 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy az irányelv huszonharmadik preambulumbekezdése kifejti, hogy „önmagában egy DNS-szekvencia – funkciójának feltüntetése hiányában – nem tartalmaz semmiféle műszaki információt, és ebből kifolyólag nem szabadalmazható találmány".

44 Egyébként az irányelv (22) és (24) preambulumbekezdése, valamint 5. cikkének (3) bekezdése értelmében egy DNS-szekvencia nem részesül a szabadalmi jog értelmében semmilyen oltalomban, amennyiben az általa ellátott funkció nem került meghatározásra.

45 Mivel az irányelv ekképpen a DNS-szekvencia szabadalmazhatóságát alárendeli az általa ellátott funkció feltüntetésének, úgy kell tekintetni, hogy egy olyan szabadalmaztatott DNS-szekvencia tekintetében semmilyen oltalmat nem nyújt, amely nem képes ellátni az adott funkciót, amelynek vonatkozásában szabadalmaztatták.

46 Ezen értelmezést erősíti meg az irányelv 9. cikkének megfogalmazása is, amely az előírt oltalmat azon feltételnek rendeli alá, miszerint a szabadalmaztatott DNS-szekvencia ellátja a funkcióját abban az anyagban, amelyben megtestesül.

47 Azon értelmezés, mely szerint az irányelv alapján egy szabadalmaztatott DNS-szekvencia abszolút oltalomban részesülhet önmagában, függetlenül attól, hogy e szekvencia ellátja-e a funkcióját, megfosztaná e rendelkezést a hatékony érvényesülésétől. Ugyanis a kifejezetten magának DNS-szekvenciának nyújtott oltalom szükségszerűen kiterjedne azon anyagra is, amely tartalmazza, amíg e helyzet fennáll.

48 Mint a jelen ítélet 37. pontjából kitűnik, a szóban forgóhoz hasonló DNS-szekvencia nem képes ellátni a funkcióját, amennyiben olyan nem élő anyagban található, mint a szójaliszt.

49 Az ilyen szekvencia nem részesül tehát a szabadalmi jogok alapján oltalomban, mivel sem az irányelv 9. cikke, sem az irányelv más rendelkezése nem biztosít oltalmat olyan szabadalmaztatott DNS-szekvencia tekintetében, amely nem képes ellátni a funkcióját.

50 Következésképpen az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy az irányelv 9. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az nem biztosítja az alapügy körülményeihez hasonló körülmények között a szabadalmi jogok oltalmát, amennyiben a szabadalmaztatott

termék a szójalisztben található, ahol nem látja el azon funkcióját, amelyre szabadalmaztatták, azonban azt korábban ellátta a szójanövényben, amelyből e liszt készült, illetve ismét képes lenne ellátni e funkciót a lisztből történő izolálását, majd egy élő organizmus sejtjébe való oltását követően.

A második kérdésről

51 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy az irányelv 9. cikke kimerítően harmonizálja-e az általa biztosított oltalmat, oly módon, hogy megtiltja, hogy egy nemzeti jogszabály abszolút oltalomban részesítse magát a szabadalmaztatott terméket, függetlenül attól, hogy ellátja-e a funkcióját az anyagban, amely tartalmazza.

52 E kérdés azon – az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban hivatkozott – előfeltételezésen alapul, miszerint az 1995. évi törvény 53. cikkéhez hasonló nemzeti jogszabály ténylegesen abszolút oltalmat biztosít a szabadalmaztatott terméknek.

53 A második kérdésre adandó választ illetően meg kell jegyezni, hogy az irányelv (3), valamint (5)–(7) preambulumbekezdésében a közösségi jogalkotó megállapítja:

– alapvető fontosságú a hatékony és összehangolt oltalom a tagállamok mindegyikében a biotechnológia területén történő befektetések szinten tartása és ösztönzése érdekében;

– az egyes tagállamok törvényeiben és gyakorlatában a biotechnológiai találmányok jogi oltalmát illetően különbségek mutatkoznak;

– ezek az eltérések akadályozhatják a kereskedelmet, megnehezítve ezáltal a belső piac működését;

– ezek a különbségek növekedhetnek, ahogy a tagállamok új, eltérő jogi szabályozást és közigazgatási gyakorlatot honosítanak meg, illetve mivel az egyes tagállamokban a vonatkozó jogszabályok esetjogi értelmezése eltérően alakulhat;

– a Közösség tagállamainak a biotechnológiai találmányok jogi oltalmára vonatkozó összehangolatlan jogalkotása kedvezőtlenül hathat a kereskedelemre, ami hátráltathatja az ilyen találmányok ipari fejlesztését, valamint a belső piac megfelelő működését.

54 A nyolcadik és tizenharmadik preambulumbekezdésben ezt követően kifejti:

– a biotechnológiai találmányok jogi oltalma nem teszi szükségessé az egyes tagállamok szabadalmi jogszabályai helyébe lépő önálló jogszabály megalkotását;

– a biotechnológiai találmányok jogi oltalmának alapját lényegében továbbra is a tagállamok szabadalmi jogszabályai képezik, azzal, hogy azokat alkalmassá kell tenni, vagy bizonyos esetekben ki kell egészíteni annak érdekében, hogy megfelelő módon lehessen eljárni az olyan – biológiai anyagot felhasználó – technológiai fejlesztések esetében, amelyek megfelelnek a szabadalmazhatóság feltételeinek;

– a Közösség jogi szabályozása a biotechnológiai találmányok oltalma vonatkozásában arra korlátozódhat, hogy egyes, többek között a biológiai anyag szabadalmazhatóságát és a biotechnológiai találmányok szabadalmi oltalmának terjedelmét meghatározó elveket rögzítsen.

55 E megállapításokból nyilvánvaló, hogy a közösségi jogalkotó a tartalom terjedelmét illetően csak korlátozott harmonizációra törekedett, amely azonban alkalmas a tagállamok között a biotechnológiai találmányok oltalmának terén fennálló és jövőbeni különbségek orvoslására.

56 A meghatározott harmonizáció ekképpen a kereskedelem akadályainak elhárítására irányul.

57 E harmonizáció egyébként a szabadalmi jogok jogosultjai és a belső piac megfelelő működése közötti kompromisszum keretébe illeszkedik.

58 Különösen az irányelv 9. cikke, melyet „Az oltalom terjedelme" című II. fejezet tartalmaz, a közösségi jogalkotó megközelítése azon szándékát tükrözi, hogy a szabadalmaknak valamennyi tagállamban azonos oltalmat biztosítson.

59 Az egységes oltalom tűnik az oltalmak között fennálló különbségek megszüntetése vagy megelőzése, illetve a szabadalmak jogosultjai és a többi gazdasági szereplő érdekei között kívánatos egyensúly biztosítása megfelelő eszközének, míg – épp ellenkezőleg – a szabadalmak jogosultjainak kedvező minimális harmonizációra irányuló megközelítés egyrészt felborítaná a szóban forgó érdekek között kívánatos egyensúlyt,

másrészt pedig csupán tartóssá tenné a tagállamok közötti különbségeket, és ennélfogva a kereskedelem akadályait, illetve újabbakat keletkeztetne.

60 Következésképpen az irányelv 9. cikkében szereplő harmonizációt kimerítőnek kell tekinteni.

61 Az irányelv 1. cikke (1) bekezdésének első mondata nem zárja ki e következtetést, mivel az a biotechnológiai találmányok oltalmát illetően a nemzeti szabadalmi jogra utal vissza. Ugyanezen bekezdés második mondata megállapítja, hogy a tagállamok, amennyiben szükséges, ezen irányelv rendelkezéseinek, azaz különösen a teljes körű harmonizációt előíró rendelkezéseknek a figyelembevétele érdekében módosítják nemzeti szabadalmi jogi szabályozásukat.

62 Ennélfogva, mivel az irányelv nem nyújt oltalmat az olyan szabadalmaztatott DNS-szekvencia tekintetében, amely nem képes ellátni a funkcióját, az értelmezett rendelkezéssel megtiltja, hogy egy nemzeti jogalkotó abszolút oltalomban részesítse magát a szabadalmaztatott DNS-szekvenciát, függetlenül attól, hogy ellátja-e a funkcióját az anyagban, amely tartalmazza.

63 A második kérdésre tehát azt a választ kell adni, hogy az irányelv 9. cikke kimerítően harmonizálja az általa biztosított oltalmat, oly módon, hogy megtiltja, hogy egy nemzeti jogszabály abszolút oltalomban részesítse magát a szabadalmaztatott terméket, függetlenül attól, hogy ellátja-e a funkcióját az anyagban, amely tartalmazza.

A harmadik kérdésről

64 Harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy az irányelv 9. cikkével ellentétes-e az, hogy az ezen irányelv elfogadását megelőzően megadott szabadalom jogosultja a szabadalmaztatott termék tekintetében az abban az időszakban alkalmazandó nemzeti jogszabályok alapján számára biztosított abszolút oltalomra hivatkozzon.

65 A második kérdéshez hasonlóképpen, e kérdés azon előfeltételezésen alapul, miszerint az 1995. évi törvény 53. cikkéhez hasonló nemzeti jogszabály ténylegesen abszolút oltalmat biztosít a szabadalmaztatott terméknek az irányelv elfogadását megelőzően megadott szabadalom esetében.

66 Az említett kérdésre való válaszadáshoz emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint valamely új jogszabályt azonnal alkalmazni kell a korábbi jogszabály hatálya alatt keletkezett helyzetek jövőbeli hatásaira (lásd többek között a C-334/07. P. sz., Bizottság kontra Freistaat Sachsen ügyben 2008. december 11-én hozott ítélet [EBHT 2008., I-9465. o.] 43. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

67 Az irányelv nem határoz meg semmiféle eltérést ezen elvtől.

68 Végeredményben az irányelv alkalmazásának mellőzése a korábban megadott szabadalmak esetében olyan különbségeket hozna létre az oltalmat illetően a tagállamok között, amelyek akadályoznák az elérni kívánt harmonizációt.

69 A harmadik kérdésre tehát azt a választ kell adni, hogy az irányelv 9. cikkével ellentétes az, hogy az ezen irányelv elfogadását megelőzően nyújtott szabadalom jogosultja a szabadalmaztatott termék tekintetében az abban az időszakban alkalmazandó nemzeti jogszabályok alapján számára biztosított abszolút oltalomra hivatkozzon.

A negyedik kérdésről

70 Negyedik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keres választ, hogy a TRIPs Megállapodás 27. és 30. cikke hatással lehet-e az irányelv 9. cikke értelmezésére.

71 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a TRIPs Megállapodás rendelkezései nem olyan jellegűek, hogy a magánszemélyek számára olyan jogokat keletkeztetnének, amelyekre azok az uniós jog értelmében a bíróságok előtt közvetlenül hivatkozhatnak (a Bíróság C-300/98. és C-392/98. sz., Dior és társai egyesített ügyekben 2000. december 14-én hozott ítéletének [EBHT 2000., I-11307. o.] 44. pontja).

72 Amennyiben megállapítást nyer, hogy az érintett területen már létezik uniós szabályozás, akkor az uniós jog az irányadó, ami azzal a kötelezettséggel jár, hogy amennyiben lehetséges, a TRIPs Megállapodással összhangban lévő értelmezést kell alkalmazni, anélkül hogy ugyanakkor közvetlen hatállyal ruháznánk fel e megállapodás szóban forgó rendelkezését (a C-431/05. sz. Merck Genéricos – Produtos Farmacêuticos ügyben 2007. szeptember 11-én hozott ítélet [EBHT 2007., I-7001. o.] 35. pontja).

73 Mivel a szabadalmak terén az irányelv uniós szabályozást jelent, azt amennyire csak lehetséges, a TRIPs Megállapodással összhangban kell értelmezni.

74 E tekintetben meg kell állapítani, hogy az irányelv 9. cikkének a jelen ítéletben nyújtott értelmezése nem mond ellen e kötelezettségnek.

75 Az irányelv 9. cikke ugyanis a szabadalom által a jogosultjának nyújtott oltalom terjedelmét határozza meg, míg a TRIPs Megállapodás 27. és 30. cikke a szabadalmazhatóságra, illetve a szabadalom által nyújtott jogok alóli kivételekre vonatkozik.

76 Feltételezve, hogy a „kivételek a jogok hatálya alól" kifejezés tekinthető úgy, hogy magában foglalja nem csupán a jogok kizárását, hanem azok korlátozását is, meg kell állapítani, hogy az irányelv 9. cikkének azon értelmezése, amely a biztosított oltalmat azon helyzetekre korlátozza, amelyekben a szabadalmaztatott termék ellátja a funkcióját, nem tűnik úgy, mintha az ésszerűtlenül ellentétes lenne a szabadalom szokásos hasznosításával, illetve mintha az „aránytalanul" sértené „a szabadalmas jogos érdekeit, figyelembe véve harmadik felek jogos érdekeit is" a TRIPs Megállapodás 30. cikke értelmében.

77 A negyedik kérdésre tehát azt a választ kell adni, hogy a TRIPs Megállapodás 27. és 30. cikke nincs hatással az irányelv 9. cikke értelmezésére.

A költségekről

78 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a

költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

1) **A biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról szóló, 1998. július 6-i 98/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 9. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az nem biztosítja az alapügy körülményeihez hasonló körülmények között a szabadalmi jogok oltalmát, amennyiben a szabadalmaztatott termék a szójalisztben található, ahol nem látja el azon funkcióját, amelyre szabadalmaztatták, azonban azt korábban ellátta a szójanövényben, amelyből e liszt készült, illetve ismét képes lenne ellátni e funkciót a lisztből történő izolálását, majd egy élő organizmus sejtjébe való oltását követően.**

2) **A 98/44 irányelv 9. cikke kimerítően harmonizálja az általa biztosított oltalmat, oly módon, hogy megtiltja, hogy valamely nemzeti jogszabály abszolút oltalomban részesítse magát a szabadalmaztatott terméket, függetlenül attól, hogy ellátja-e a funkcióját az anyagban, amely tartalmazza.**

3) **A 98/44 irányelv 9. cikkével ellentétes az, hogy az ezen irányelv elfogadását megelőzően nyújtott szabadalom jogosultja a szabadalmaztatott termék tekintetében az abban az időszakban alkalmazandó nemzeti jogszabályok alapján számára biztosított abszolút oltalomra hivatkozzon.**

4) **A Kereskedelmi Világszervezetet (WTO) létrehozó, 1994. április 15-én Marrakeshben megkötött – a többoldalú tárgyalások uruguayi fordulóján**

(1986–1994) elért megállapodásoknak a Közösség nevében a hatáskörébe tartozó ügyek tekintetében történő megkötéséről szóló, 1994. december 22-i 94/800/EK tanácsi határozattal jóváhagyott – egyezmény 1. C) mellékletét képező, a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodás 27. és 30. cikke nincs hatással a 98/44 irányelv 9. cikkének értelmezésére.

Aláírások